

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/D2026-86-208>

УДК 316.42:355.292(477)

ВETERАНИ ЯК НОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ УКРАЇНИ: РОЗРОБКА ДУАЛЬНОЇ МОДЕЛІ PEST/ PESTLE-АНАЛІЗУ

VETERANS AS A NEW ELEMENT OF UKRAINE'S SOCIAL STRUCTURE: DEVELOPMENT OF A DUAL PEST/PESTLE ANALYSIS MODEL

Чалюк Юлія Олексіївна

доктор економічних наук, професор,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4128-392X>

Chaliuk Yuliia

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

У статті обґрунтовано, що в умовах поствоєнної трансформації українського суспільства ветеранська спільнота набуває ознак нового структурного елемента соціальної системи України. Узагальнено теоретичні підходи до соціальної стратифікації та застосовано концепції Veteran Peoplehood, Emergent Veteran Identity, Social Identity Theory і Social Capital Theory для аналізу ветеранської спільноти. Методологічну основу дослідження становлять системний підхід та інструментарій PEST/PESTLE-аналізу. Встановлено, що ветерани характеризуються специфічним соціальним статусом, високим рівнем соціального капіталу, суспільної легітимності, інституційної оформленості та сформованої колективної ідентичності, що дає підстави розглядати їх як окремих структурних елементів соціальної системи. Обґрунтовано, що ветеранська спільнота виступає чинником розвитку економіки, державного управління та національної ідентичності України.

Ключові слова: ветерани, реінтеграція ветеранів, соціально-економічна система, соціальна стратифікація, соціальна безпека, структурний елемент, PEST/PESTLE-аналіз, дуальна модель, сталий розвиток, поствоєнне відновлення, турбулентність, резильєнтність.

The article demonstrates that, in post-war Ukraine, veterans acquire the characteristics of a new social class shaped by specific economic positioning, high social capital, institutional recognition, and a shared collective identity. It integrates theories of social stratification (Veteran Peoplehood, Emergent Veteran Identity, Social Identity Theory, and Social Capital Theory) and applies a systems approach combined with PEST/PESTLE and socioeconomic status (SES) analysis to examine veterans as a structurally differentiated social formation within a complex macro-environment. Veterans are shown to occupy a distinct position in the social hierarchy through access to material and social resources, occupational status, income, and educational attainment, while simultaneously generating high levels of bonding, bridging, and linking social capital. The study conceptualizes the veteran class as a dynamic socio-structural formation emerging from the transformation of military experience into socio-economic resources, human capital, and managerial competencies. It is further substantiated that veterans function not only as an object of social policy but also as an active driver of economic development, public administration reform, institutional trust building, and national identity formation. A bilateral interaction model is proposed, emphasizing reciprocal influence between veterans and society, while PESTLE analysis confirms that reintegration processes are shaped by interconnected political, economic, social, technological, legal, and environmental factors requiring a coordinated cross-sectoral policy framework. The scale of the veteran population highlights its potential to become a significant socio-economic stratum influencing labor markets, entrepreneurship, and regional development. Overall, the findings underscore the necessity of rethinking veterans' role from a vulnerable group to a structurally important element of post-war social transformation. This reconfiguration positions veterans as a key actor in shaping Ukraine's long-term development trajectory.

Keywords: veterans, veterans' reintegration, socio-economic system, social stratification, social security, structural element, PEST/PESTLE analysis, dual model, sustainable development, post-war recovery, turbulence, resilience.

Постановка проблеми. За даними Міністерства у справах ветеранів України, станом на 2025 рік понад 1,3 млн осіб мають статус учасника бойових дій, а з урахуванням членів їх сімей у післявоєнний період ця група може сягнути 5–6 млн осіб [9]. Така динаміка свідчить не лише про масштабність ветеранської спільноти, а й про її зростаючий вплив на соціально-економічну структуру суспільства. У сучасному науковому дискурсі ветерани переважно розглядаються як об'єкт соціальної політики, що зосереджує увагу на проблемах реінтеграції, зайнятості та психологічної адаптації. Водночас такий підхід обмежує розуміння їх ролі як активного суб'єкта суспільних трансформацій. З огляду на специфічний військовий досвід, сформований соціальний капітал, високий рівень суспільної довіри та інституційне закріплення статусу, ветерани демонструють ознаки структурної автономності. Це актуалізує необхідність переосмислення місця ветеранської спільноти у системі соціальної стратифікації та теоретичного обґрунтування її як нового структурного елемента соціальної системи України в умовах поствоєнної трансформації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі відбувається трансформація підходів до дослідження ветеранської спільноти: від її розуміння як об'єкта соціального забезпечення до інтерпретації як автономного соціально-економічного суб'єкта, інтегрованого у процеси суспільного відтворення, ринку праці та формування людського капіталу. В умовах тривалої збройної агресії ветеранська спільнота поступово набуває ознак нового структурного елемента соціальної системи України. Теоретичне підґрунтя такого розуміння становлять *концепції Veteran Peoplehood (Hannel E.)* [1], що розглядає ветеранів як спільноту зі спільною мовою, історією та символічними практиками, а також *Emergent Veteran Identity (Ben-Shalom U.)* [2], яка трактує ветеранство як динамічний процес формування соціальної ідентичності під впливом інституційних і суспільних чинників. Додатково *Social Identity Theory (Tajfel H., Turner J.)* пояснює спільноту ветеранів як соціальну групу, ідентичність якої формується через категоризацію, ідентифікацію та соціальне порівняння, що закріплює поділ на in-group (ветерани) та out-group (цивільні). *Social Capital Theory (Bourdieu P., Coleman J., Putnam R.)* дозволяє розглядати ветеранів як носіїв соціального капіталу, що включає довіру, мережі та взаємодію, які визначають

їх соціально-економічну позицію. За даними Міністерства у справах ветеранів України, чисельність ветеранської спільноти в Україні перевищує 1,3 млн осіб [8], що узгоджується з міжнародним досвідом, зокрема США, де ветерани становлять вагомий сегмент ринку праці та економіки [6]. Як зазначає Hance L. [7], ветерани володіють унікальними компетентностями, що підсилює їх потенціал у цивільному секторі. Таким чином, наявні дослідження формують теоретико-емпіричну основу для розуміння ветеранів як окремого соціального утворення, однак їх інтерпретація як нового структурного елемента соціальної системи України залишається недостатньо розробленою та потребує подальшого наукового обґрунтування.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на поступове збільшення теоретичних підходів до вивчення ветеранської спільноти, у науковому дискурсі відсутнє цілісне обґрунтування ветеранів як окремого соціального елемента у класовій структурі суспільства України в умовах поствоєнної трансформації. Наявні дослідження частково висвітлюють соціальні або економічні аспекти, не інтегруючи їх у єдину модель соціальної стратифікації. Недостатньо розкритими залишаються механізми трансформації військового досвіду у структурний соціально-економічний ресурс та вплив ветеранської спільноти на макrorівневі суспільні процеси.

Метою статті є теоретичне обґрунтування ветеранів як нового структурного елемента соціальної системи України та розробка дуальної моделі їх взаємодії із суспільством на основі PEST- та PESTLE-аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному науковому та публічному дискурсі увага до ветеранів переважно зосереджена на потребах соціальної підтримки та адаптації до цивільного життя. Ветеранів доцільно розглядати не як соціально вразливу групу, а як вагомий ресурс, який забезпечує примноження соціального капіталу, розвиток лідерських практик і зміцнення інституційної спроможності громад. Це зумовлено тим, що вони володіють високим рівнем управлінської підготовки, сформованої в умовах підвищеного ризику та невизначеності, здатністю ухвалювати критичні рішення за обмеженої інформації, підвищеного психологічного навантаження та жорстких часових обмежень.

За даними досліджень Deloitte, 80% ветеранів володіють унікальними, складно від-

творюваними компетентностями, зокрема у сферах лідерства, командної роботи та критичного мислення, що забезпечує високу адаптивність у цивільному професійному середовищі [13]. Їх потенціал може бути реалізований у сферах управління громадськими ініціативами, розвитку малого бізнесу, наставництва молоді, а також у діяльності органів місцевого самоврядування та освітніх інституцій.

Важливою характеристикою цієї групи є виражена орієнтація на громаду, що формується внаслідок військової соціалізації та закріплюється через цінності служіння, відповідальності та колективної взаємодії. У цивільному житті це проявляється у підвищеній участі ветеранів у волонтерській діяльності, благодійних ініціативах та інших формах громадянської активності. Згідно з даними Institute for Veterans and Military Families (2023), ветерани демонструють вищий рівень залученості до суспільно корисної діяльності порівняно з цивільним населенням, зокрема у сферах кризового реагування, соціального менторства та програм підтримки вразливих груп населення.

Окремої уваги заслуговує внесок ветеранів у відновлення ціннісного лідерства в умовах зниження рівня суспільної довіри до інституцій та управлінських еліт. Вони формують і репрезентують практико-орієнтований підхід до управління, який ґрунтується на принципах честі, служіння та відповідальності. У цій моделі пріоритет надається не індивідуальній вигоді, а досягненню спільного результату та колективної мети.

Досвід роботи у мультикультурному, динамічному та турбулентному середовищі формує у ветеранів підвищений рівень адаптивності та розвинений людський капітал, зокрема аналітичні, комунікативні та управлінські компетентності, що забезпечують здатність до ефективного вирішення складних соціально-економічних проблем. Дослідження McKinsey підтверджують, що диверсифіковані команди демонструють до 35% вищу ефективність у порівнянні з однорідними групами, що додатково підкреслює цінність ветеранського досвіду в управлінських структурах [14].

Ветерани демонструють підвищену схильність до підприємницької діяльності, оскільки ймовірність започаткування ними власного бізнесу є на 45% вищою порівняно з цивільним населенням. Їх підприємницькі ініціативи базуються на принципах командності,

відповідальності, спільної місії та соціальної залученості. За даними U.S. Small Business Administration, малі ветеранські підприємства у США генерують понад 1 трлн дол щорічного обсягу продажів та забезпечують зайнятість приблизно 5 млн осіб, що підкреслює їх роль як важливого чинника економічного розвитку та створення робочих місць [7].

У сучасних соціально-економічних умовах України ветеранська спільнота поступово трансформується з об'єкта соціальної політики у самостійний структурний елемент суспільства, що має ознаки окремої соціальної групи. Ця трансформація зумовлена не лише зростанням чисельності ветеранів, а й змінами їх соціально-економічного статусу, формуванням колективної ідентичності та накопиченням специфічного соціального капіталу. Відповідно, актуалізується потреба у концептуалізації механізмів їх інтеграції та взаємодії із суспільством на макро- та мезорівнях.

Теоретичну основу інтерпретації ветеранів як нового елементу соціальної структури України становить синтез концепцій Veteran Peoplehood, Emergent Veteran Identity, Social Identity Theory та Social Capital Theory, що дозволяє розглядати ветеранську спільноту як структурно оформлену соціальну групу.

Модель Veteran Peoplehood (Ветеранської спільноти), запропонована Eric E. Hannel (2023), ветераном Корпусу морської піхоти США та дослідником у сфері Veterans Studies, розглядає ветеранів як структуровану спільноту, організовану через чотири взаємопов'язані компоненти: мову, історію, церемоніальний цикл та територіально-символічну прив'язаність [1].

Мова виконує функцію не лише професійної комунікації, але й соціальної стратифікації та групової ідентифікації. Військово-професійний лексикон, насичений аббревіатурами, сленгом формує замкнену комунікативну систему, яка забезпечує внутрішню інтеграцію та водночас окреслює символічні межі між ветеранами та цивільним населенням.

Історія слугує фундаментом колективної пам'яті, що надає ветеранській спільноті суспільного визнання та правового статусу. Вона матеріалізується у системі нагород і бойових відзнак, а також закріплюється на державному рівні через відповідні політичні та правові акти.

Церемоніальний цикл забезпечує сталість ветеранської ідентичності, закріплюючи її в культурі через офіційні та неофіційні традиції (військові церемонії, урочисті події при-

своєння звань і нагородження). Ці практики мають як символічний, так і соціально-економічний вимір, оскільки забезпечують відтворення міжпоколінневих зв'язків і зміцнення інституційної довіри.

Територія/місце відображає просто-риво-економічну та соціально-психологічну прив'язаність ветеранів до конкретних географічних і символічних локацій (місця служби, бойових дій, навчання).

Таким чином, компоненти моделі *Veteran Peoplehood* виступають критеріями соціальної стратифікації та групової ідентифікації, що обґрунтовують виокремлення ветеранів в окрему соціальну групу. У сукупності вони відображають механізми внутрішньої інтеграції та соціального позиціонування ветеранської спільноти в структурі суспільства.

У межах концепції *Emergent Veteran Identity* (Становлення ветеранської ідентичності), розробленої Ben-Shalom A., Rickover I., Reizer A. та Connelly V. [2], цей процес розглядається як динамічне формування соціальної ідентифікації під час переходу до цивільного життя під впливом інституційних і суспільних чинників. У структурі цієї моделі виокремлюються п'ять ключових компонентів: перехід, соціальне визнання, інституційне середовище, мережеву взаємодію та темпоральну динаміку.

Перехід індивіда з військового статусу до цивільного середовища визначає стартові умови соціально-економічної адаптації та супроводжується станом лімінальності, у якому попередній статус втрачає функціональність, а новий ще не є повністю інституціо-аналізованим.

Компонент соціального визнання відображає ступінь суспільного прийняття ветеранського статусу, що впливає на інтеграцію у цивільне життя, формування соціального капіталу та доступ до ресурсів. Його дефіцит підвищує ризики соціальної ізоляції та економічної маргіналізації.

Інституційне середовище формує структурні можливості реалізації ветеранського потенціалу через механізми державної політики.

Мережева взаємодія описує процес формування ветеранських спільнот і горизонтальних соціальних зв'язків, через які накопичується соціальний капітал, забезпечується взаємна підтримка та розвивається колективна економічна активність, зокрема у сфері підприємництва та громадської участі.

Темпоральна динаміка відображає змінність ветеранської ідентичності в часі: відбувається поступове зменшення домінування

військового досвіду та інтеграція нових соціальних ролей, зокрема професійної, економічної та громадянської. Концепція *Emergent veteran identity* дозволяє інтерпретувати ветеранів як динамічний елемент соціально-економічної структури, що формується на перетині індивідуального досвіду служби, суспільного визнання та інституційного середовища [2].

Згідно з *Social Identity Theory* (Теорією соціальної ідентичності), започаткованою Tajfel H. та Turner J., ветерани можуть бути визначені як соціальна група, ідентичність якої формується через механізми групової належності, соціального порівняння та категоризації «ми-вони». Ветеранський досвід виступає ключовою підставою включення до *in-group* (ветеранської спільноти) та водночас окреслює символічну межу з *out-group* (цивільним населенням), що особливо проявляється у процесі соціальної адаптації після завершення служби. Категоризація як перший компонент означає віднесення індивіда до групи ветеранів на основі спільного досвіду військової служби. Це формує базовий рівень соціальної ідентичності та структурує сприйняття соціальної реальності через поділ на «своїх» і «інших».

Другий компонент, ідентифікація, передбачає прийняття індивідом норм, цінностей, символів і моделей поведінки ветеранської спільноти. Це посилює внутрішню згуртованість групи та закріплює відчуття належності до неї. Третій компонент, соціальне порівняння, полягає у зіставленні ветеранської групи з іншими соціальними групами.

Social Capital Theory (Теорія соціального капіталу), розроблена Bourdieu P., Coleman J. та Putnam R. [3; 4; 5], дозволяє інтерпретувати ветеранів як носіїв специфічного соціального капіталу, що виступає ресурсом їх соціально-економічної інтеграції та формування ринкових і інституційних можливостей.

Bonding social capital (внутрішньогруповий соціальний капітал) забезпечує внутрішню координацію та довіру у ветеранській спільноті, що сприяє зниженню транзакційних витрат взаємодії. *Bridging social capital* (міжгруповий соціальний капітал) розширює доступ до ринку праці, бізнес-мереж і громадських інституцій, підвищуючи економічну мобільність ветеранів. *Linking social capital* (вертикальний соціальний капітал) визначає доступ до державних ресурсів і механізмів політичного та адміністративного впливу, що впливає на перерозподіл ресурсів та ефективність соціальної політики.

Важливим аналітичним доповненням до зазначених теоретичних підходів є концепція соціально-економічного статусу (SES), яка дозволяє конкретизувати позицію ветеранів у системі соціальної стратифікації через сукупність вимірюваних соціально-економічних індикаторів [9]. SES виступає інтегральним показником економічного та соціального становища індивіда, що включає доступ до ресурсів, а також такі ключові характеристики, як професійний статус, рівень доходу та освітній капітал. У контексті ветеранської спільноти SES має динамічний характер, оскільки після завершення військової служби відбувається його структурна трансформація. Вона може проявлятися як у підвищенні соціально-економічної позиції (завдяки перетворенню набутого людського капіталу, управлінських компетентностей, дисциплінарних практик і соціального капіталу в цивільну зайнятість та підприємницьку активність), так і у її зниженні (через бар'єри реінтеграції, погіршення стану здоров'я та труднощі адаптації на ринку праці). Додатковим виміром аналізу соціально-економічного статусу ветеранів є індексні методики оцінювання їх добробуту, що враховують міжнародні практики вимірювання якості життя та адаптаційного потенціалу [12].

Емпіричні дані свідчать, що ветерани є важливим елементом соціально-економічних систем розвинутих країн, формуючи значущий сегмент ринку праці та інституційного середовища. У США, зокрема, налічується близько 18,2 млн ветеранів [6], значна частина яких охоплена системою державних трансфертів і програм соціальної підтримки, а діяльність U.S. Department of Veterans Affairs забезпечена значним бюджетним фінансуванням (понад 378 млрд дол. США у 2023 році).

Ветеранський підприємницький сектор виступає важливим драйвером економічної активності, забезпечуючи створення 5,8 млн робочих місць і генеруючи 1,1 трлн дол. США річного доходу [7], що підтверджує високий економічний потенціал ветеранів як структурно значущої та економічно активної групи.

Аналогічні тенденції можна прослідкувати і в Україні, де ветеранська спільнота набуває ознак вагомого структурного елемента соціально-економічної системи, здатного впливати на ринок праці, підприємництво та розвиток людського капіталу. З цією метою у дослідженні застосовано двосторонню модель PEST/PESTLE-аналізу, яка забезпечує комплексну оцінку прямої дії ветеран-

ської спільноти на суспільні процеси (табл. 1) та зворотного впливу інституційного середовища на її розвиток і реінтеграцію (табл. 2).

Проведений PEST-аналіз свідчить, що ветеранська спільнота в Україні трансформується у багатовимірний соціально-економічний та політичний чинник розвитку держави, вплив якого охоплює ключові сфери суспільного функціонування (політичну, економічну, соціальну та технологічну). Ключовим викликом постає перехід від пасивної моделі соціальної політики до моделі активної інтеграції та економічної спроможності, у якій ветеран розглядається як повноцінний учасник громадського та економічного життя. Успішність цього переходу визначається якістю реінтеграційних процесів, ефективністю системи реабілітації, а також реалізацією програм зайнятості й соціально-економічної адаптації.

Водночас односторонній аналіз впливу ветеранської спільноти на суспільство не дозволяє повною мірою розкрити зворотню дію інституційного середовища на процеси її функціонування, розвитку та реінтеграції. У зв'язку з цим доцільним є застосування PESTLE-аналізу, що розширює дослідницьку рамку шляхом включення правових та екологічних детермінант реінтеграції. Дуальність моделі полягає у поєднанні двох рівнів аналізу: прямого та зворотного впливу, що забезпечує одночасне дослідження трансформаційного потенціалу ветеранської спільноти та характеристик інституційного середовища, яке визначає умови її реінтеграції та розвитку.

Використання комбінованої PEST/PESTLE-моделі дозволяє здійснити багатовимірний аналіз макро- та мезосередовищ, оцінити вплив суспільства, державної політики та інституційного середовища на процеси реінтеграції, адаптації та розвитку ветеранів (табл. 2).

Таким чином, проведений PEST- та PESTLE-аналіз дозволяє інтерпретувати ветеранську спільноту в Україні як багатовимірний соціально-економічний та інституційний феномен, вплив якого виходить за межі традиційної соціальної політики та охоплює політичні, економічні, соціальні, технологічні, правові та інфраструктурні виміри суспільного розвитку. Сукупність виявлених взаємозв'язків свідчить про формування структурно відокремленої соціальної групи, яка характеризується специфічним набором ресурсів, компетентностей, форм соціальної організації та моделей взаємодії з державою і ринком.

Таблиця 1

PEST-аналіз впливу ветеранської спільноти на українське суспільство

Політичні фактори (Political)	Економічні фактори (Economic)
<p>Формування нової політичної еліти: ветерани виступають основою становлення нових управлінських і політичних акторів, що сприяє оновленню та зміцненню демократичних інститутів.</p> <p>Підвищення рівня суспільної довіри: високий рівень довіри до ветеранів транслюється на політичну систему, сприяючи подоланню дефіциту довіри до державних інституцій.</p> <p>Інституціоналізація ветеранської участі: ветерани безпосередньо залучаються до формування політики через консультативні органи та ради при органах влади, посилюючи вплив на ухвалення рішень.</p> <p>Ветеранська політика як елемент безпеки: участь ветеранів у політичному дискурсі зміщує акцент політики у бік національної безпеки та обороноздатності.</p> <p>Адаптація до євроінтеграційних вимог: участь ветеранів у формуванні політики сприяє наближенню ветеранського законодавства до стандартів ЄС.</p> <p>Ризик політичної інструменталізації: авторитет ветеранів може використовуватися у внутрішньополітичній конкуренції, що посилює їх вплив на електоральні процеси.</p>	<p>Формування трудового ресурсу відновлення: ветерани забезпечують додатковий трудовий потенціал для повоєнної економіки за умови їх перекваліфікації та адаптації.</p> <p>Фіскальний вплив на державу: участь ветеранів у соціальних програмах формує значне бюджетне навантаження через виплати, реабілітацію та житлове забезпечення (бюджет Мінветеранів – 18,9 млрд грн [10]).</p> <p>Розвиток ветеранського підприємництва: ветерани активно залучаються до підприємницької діяльності через грантові та державні програми, що сприяє економічній самозайнятості.</p> <p>Посилення людського капіталу економіки: ветерани як носії дисципліни, управлінського досвіду та стресостійкості підвищують якість робочої сили.</p> <p>Ризики безробіття: частина ветеранів стикається з труднощами працевлаштування через психологічні та адаптаційні бар'єри.</p> <p>Регіональна нерівномірність інтеграції: ветерани по-різному включаються в економічні процеси залежно від регіональних можливостей ринку праці та інфраструктури підтримки.</p>
Соціальні фактори (Social)	Технологічні фактори (Technological)
<p>Трансформація соціальних цінностей: ветерани посилюють цінність служіння державі та формують нові моделі національної ідентичності.</p> <p>Посилення соціального розриву «фронт – тил»: досвід ветеранів і цивільного населення формує різні соціальні реальності, що впливає на взаєморозуміння.</p> <p>Проблема соціальної стигматизації: ветерани часто стикаються з нерозумінням з боку суспільства, що ускладнює їх реінтеграцію (63,3% зафіксованих випадків нерозуміння)[11].</p> <p>Зростання потреби в реабілітації: ветерани формують високий запит на психологічну та медичну підтримку через наслідки бойового досвіду.</p> <p>Трансформація сімейної системи: сім'ї ветеранів зазнають змін ролей і підвищеного психологічного навантаження, що формує потребу в комплексній підтримці.</p> <p>Функціонування ветеранських просторів: ветеранські хаби забезпечують соціалізацію, підтримку та реінтеграцію у громади.</p> <p>Посилення гендерної складової: зростання кількості ветеранок впливає на адаптацію соціальних політик до гендерно чутливих потреб.</p>	<p>Цифровізація ветеранських послуг: ветерани активно залучаються до цифрових платформ отримання послуг (зокрема через «Дію» та сервіс Ветеран PRO).</p> <p>Data-driven управління політикою: цифрові дані про ветеранів використовуються для формування більш ефективної державної політики.</p> <p>Розвиток високотехнологічної реабілітації: ветерани є основними користувачами сучасних технологій протезування та фізичної реабілітації.</p> <p>Інноваційна психологічна терапія: застосування VR/AR-технологій у лікуванні ПТСР безпосередньо орієнтоване на потреби ветеранів.</p> <p>Дистанційні сервіси підтримки: ветерани формують попит і водночас користуються онлайн-платформами психологічної та юридичної допомоги.</p>

Джерело: сформовано автором

Таблиця 2

**PESTLE-аналіз впливу суспільства та інституційного середовища
на ветеранську спільноту України**

Політичні фактори (Political)	<p>Державна ветеранська політика: визначає обсяг соціальних гарантій, доступ до програм реінтеграції, реабілітації та підтримки ветеранів.</p> <p>Інституційна спроможність держави: ефективність Міністерства у справах ветеранів та інших органів влади безпосередньо впливає на якість реалізації ветеранських програм.</p> <p>Політична стабільність: рівень стабільності політичної системи визначає послідовність і довгостроковість ветеранської політики.</p> <p>Нормативно-правове регулювання: законодавча база формує статус ветеранів, їхні права, гарантії та механізми соціального захисту.</p>
Економічні фактори (Economic)	<p>Стан національної економіки: впливає на можливості фінансування ветеранських програм, рівень соціальних виплат та компенсацій.</p> <p>Ринок праці: визначає швидкість і успішність працевлаштування ветеранів після демобілізації.</p> <p>Рівень фінансування реабілітаційних програм: залежить від державного бюджету та міжнародної фінансової підтримки.</p> <p>Регіональні економічні диспропорції: нерівномірність розвитку громад впливає на можливості економічної реінтеграції ветеранів.</p>
Соціальні фактори (Social)	<p>Суспільне ставлення до ветеранів: рівень поваги, довіри або стигматизації визначає якість соціальної інтеграції.</p> <p>Медіадискурс і суспільні наративи: формують образ ветерана як героя, жертви або соціального актора.</p> <p>Соціальна згуртованість суспільства: впливає на рівень прийняття ветеранів у цивільному середовищі.</p> <p>Підтримка сімей ветеранів: наявність або відсутність соціальних програм для родин впливає на процес реінтеграції.</p> <p>Культурні установки та цінності: визначають ставлення до військового досвіду як соціальної норми або винятку.</p>
Технологічні фактори (Technological)	<p>Рівень цифровізації державних послуг: доступ до електронних сервісів (зокрема ветеранських сервісів у цифрових платформах) визначає швидкість отримання допомоги.</p> <p>Розвиток систем охорони здоров'я: технологічні можливості медицини впливають на якість фізичної та психологічної реабілітації.</p> <p>Технології психічної реабілітації: використання VR/AR, телемедицини та онлайн-терапії для подолання ПТСР.</p> <p>Інформаційні системи обліку ветеранів: цифрові реєстри забезпечують адресність і ефективність політики підтримки.</p>
Правові фактори (Legal)	<p>Законодавство про статус ветеранів: визначає права, пільги та гарантії соціального захисту.</p> <p>Механізми соціальних виплат і компенсацій: регулюють фінансову підтримку ветеранів та їхніх родин.</p> <p>Трудове законодавство: забезпечує умови працевлаштування, перекваліфікації та захисту прав ветеранів на ринку праці.</p> <p>Антидискримінаційні норми: спрямовані на запобігання стигматизації та соціальної ізоляції ветеранів.</p>
Екологічні фактори (Environmental)	<p>Інфраструктурна доступність громад: наявність безбар'єрного середовища впливає на мобільність та соціальну участь ветеранів.</p> <p>Безпекове середовище: рівень безпеки у громадах визначає можливості стабільної реінтеграції.</p> <p>Просторові умови проживання: різниця між міськими та сільськими територіями впливає на доступ до послуг і програм підтримки.</p> <p>Якість соціальної інфраструктури: доступ до центрів реабілітації, освіти та соціальних послуг.</p>

Джерело: сформовано автором

Висновок. Результати дослідження засвідчують, що ветерани формують новий структурний елемент соціальної структури поствоєнної України, функціонування якого визначається не лише системою соціального захисту, а й економічним потенціалом, людським капіталом та інституційною включеністю у процеси державного управління й відновлення. PEST/PESTLE-модель забезпечує комплексне теоретико-аналітичне осмис-

лення цього процесу, дозволяючи оцінити як вплив ветеранської спільноти на суспільство, так і зворотню дію інституційного середовища на її реінтеграцію. Обґрунтовано перехід ветеранів від об'єкта соціальної політики до автономного структурного елемента соціальної системи. Запропонована дуальна модель підтвердила наявність взаємного впливу розвитку ветеранської спільноти та соціально-економічної системи держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Hannel E. E. Veteran Peoplehood: A theoretical framework. *Journal of Veterans Studies*. 2023. Vol. 9(1). P. 181–189. DOI: <https://doi.org/10.21061/jvs.v9i1.397>.
2. Ben-Shalom U., Rickover I., Reizer A., Connelly V. Emergent Veteran Identity: Toward a New Theory of Veteran Identity in Israeli Society. *Armed Forces & Society*. 2023. Vol. 50(4). P. 931–954. DOI: <https://doi.org/10.1177/0095327X231153043>.
3. Bourdieu P. The forms of capital. In: Richardson J. G. (Ed.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press, 1986. P. 241–258.
4. Coleman J. S. Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*. 1988. Vol. 94. P. S95–S120.
5. Putnam R. D. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster, 2000.
6. U.S. Department of Commerce. U.S. Census Bureau releases key stats on nation's veteran population. 2021. URL: <https://www.commerce.gov/news/blog/2021/11/us-census-bureau-releases-key-stats-nations-veteran-population> (дата звернення: 12.05.2026).
7. Hance L. Why high-level military veterans are critical assets to civilian communities. *The Catalyst Program*. 2024. URL: <https://www.thecatalystprogram.org/blog/blog-veterans-are-critical-assets-to-civilian-communities> (дата звернення: 12.05.2026).
8. В Україні кількість учасників бойових дій зросла до понад 1,3 млн. URL: <https://news.liga.net/ua/society/news/v-ukraini-kilkist-uchasnykiv-bojovykh-diy-zrosla-do-ponad-1-3-mln> (дата звернення: 12.05.2026).
9. Baker E. H. Socioeconomic Status. In: Cockerham W. C., Dingwall R., Quah S. (Eds.). *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Health, Illness, Behavior, and Society*. Chichester: Wiley, 2014. P. 2210–2214.
10. Міністерство у справах ветеранів України. Майже 19 млрд грн на ветеранську політику: ухвалено Державний бюджет–2026. 2025. URL: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/mayzhe-19-mlrd-grn-na-veteransku-politiku-uhvaleno-derzhavniy-budzhet2026> (дата звернення: 12.05.2026).
11. Ukrainian Veterans Foundation. Every second Ukrainian assumes that they can become a veteran. 2024. URL: <https://veteranfunds.com.ua/en/2024/03/13/every-second-ukrainian-assumes-that-they-can-become-a-veteran/> (дата звернення: 12.05.2026).
12. Чалюк Ю. Індексна оцінка добробуту ветеранів: міжнародні практики та можливості імплементації в Україні. *Економіка та суспільство*. 2026. № 83. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-122>.
13. Deloitte. Military veterans career opportunities. URL: <https://www.deloitte.com/us/en/careers/deloitte-life/military-veterans-career-opportunities.html> (дата звернення: 12.05.2026).
14. McKinsey & Company. *Why Diversity Matters*. 2015. URL: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/people%20and%20organizational%20performance/our%20insights/why%20diversity%20matters/why%20diversity%20matters.pdf> (дата звернення: 12.05.2026).

REFERENCES:

1. Hannel E. E. (2023). Veteran Peoplehood: A theoretical framework. *Journal of Veterans Studies*, 9(1), 181–189. Available at: <https://doi.org/10.21061/jvs.v9i1.397> (accessed May 12, 2026).
2. Ben-Shalom U., Rickover I., Reizer A., Connelly V. (2023). Emergent Veteran Identity: Toward a New Theory of Veteran Identity in Israeli Society. *Armed Forces & Society*, 50(4), 931–954. Available at: <https://doi.org/10.1177/0095327X231153043> (accessed May 12, 2026).

3. Bourdieu P. (1986). The forms of capital. In: Richardson J. G. (Ed.). *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Greenwood Press, pp. 241–258.
4. Coleman J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95–S120.
5. Putnam R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
6. U.S. Department of Commerce (2021). U.S. Census Bureau releases key stats on nation's veteran population. Available at: <https://www.commerce.gov/news/blog/2021/11/us-census-bureau-releases-key-stats-nations-veteran-population> (accessed May 12, 2026).
7. Hance L. (2024). Why high-level military veterans are critical assets to civilian communities. *The Catalyst Program*. Available at: <https://www.thecatalystprogram.org/blog/blog-veterans-are-critical-assets-to-civilian-communities> (accessed May 12, 2026).
8. LIGA.net (2026). In Ukraine, the number of combatants exceeded 1.3 million. Available at: <https://news.liga.net/ua/society/news/v-ukraini-kilkist-uchasnykiv-boyovykh-diy-zroslo-do-ponad-1-3-mln> (accessed May 12, 2026).
9. Baker E. H. (2014). Socioeconomic Status. In: Cockerham W. C., Dingwall R., Quah S. (Eds.). *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Health, Illness, Behavior, and Society*, pp. 2210–2214. Chichester: Wiley.
10. Ministry of Veterans Affairs of Ukraine (2025). Nearly 19 billion UAH for veterans' policy: State Budget 2026 approved. Available at: <https://mva.gov.ua/prescenter/category/86-novini/mayzhe-19-mlrd-grn-na-veteransku-politiku-uhvaleno-derzhavniy-budzheth2026> (accessed May 12, 2026).
11. Ukrainian Veterans Foundation (2024). Every second Ukrainian assumes that they can become a veteran. Available at: <https://veteranfund.com.ua/en/2024/03/13/every-second-ukrainian-assumes-that-they-can-become-a-veteran/> (accessed May 12, 2026).
12. Chaliuk Yu. O. (2026). Indeksna otsinka dobrobutu veteraniv: mizhnarodni praktyky ta mozhlyvosti implementatsii v Ukraini [Index assessment of veterans' well-being: international practices and implementation opportunities in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 83. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-83-122> (accessed May 12, 2026).
13. 13. Deloitte. Military veterans career opportunities. Available at: <https://www.deloitte.com/us/en/careers/deloitte-life/military-veterans-career-opportunities.html> (accessed May 12, 2026).
14. 14. McKinsey & Company. *Why Diversity Matters*. 2015. Available at: <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/people%20and%20organizational%20performance/our%20insights/why%20diversity%20matters/why%20diversity%20matters.pdf> (accessed May 12, 2026).

Дата надходження статті: 17.04.2026

Дата прийняття статті: 12.05.2026

Дата публікації статті: 26.05.2026